

emberek, technikai eszközök stb.) támaszkodva két mozgalmat, élményekben gazdag hetet teremtettek a táborban résztvevő pártásoknak.

Hasonló interpedencia alakult ki a családi szabadszombot szervezésében, vagy a szülők akadémiaja esetében.

A komplex művelődési intézmények körüli vitákban, három szempont szokott kiemelkedni: jogigazgatási, pedagógiai-művelődésméleti, építészeti-infrastrukturális. A téma stratégiai érvényű megfogalmazása csak olyan rendszerszemléletű megközelítésben lehetséges, amely a három oldal belső dialektikáját képes az aktuális társadalmi környezet figyelembevételével modellezni, és a legfontosabb feladatokat operacionalizálni. Ez már túlmutat cikkünk keretein, már csak azért is, mert ezt a feladatot legalább három szinten: intézményi, helyi közigazgatási, ágazati szinten el kell végezni.

Eszik Zoltán

NEVELÉSTÖRTÉNETI FOLYÓIRATOK

A neveléstörténet iránti érdeklődés fokozódásának egyik megnyilvánulása az, hogy egyre nagyobb számban jelennek meg neveléstörténeti időszakos kiadványok (folyóiratok, évkönyvek) a különböző országokban. Egy korábbi közleményünkben 19 ilyen kiadványról adtunk számot.¹ Azóta újabb neveléstörténeti folyóiratok indultak, illetve további folyóiratokról szereztünk tudomást.

A következőkben néhány figyelemre méltó neveléstörténeti folyóiratot ismertetünk.

HISTORY OF EDUCATION (Anglia)

A History of Education (Neveléstörténet) az angol Neveléstörténeti Társaság (History of Education Society) folyóirata. 1972 óta jelenik meg, előbb évi három, 1979 óta évi négy számmal. Szerkesztője *Kenneth Charlton*.²

A folyóirat egyes számaiban a legnagyobb helyet a tanulmányok foglalják el. Ezek elsősorban az angol neveléstörténet kérdéseivel foglalkoznak, de szép számban találkozzunk a külföld neveléstörténetével foglalkozó tanulmányokkal is. Ízelítőül néhány tanulmány témája: Beda Venerabilis mint nevelő; a technikai nevelés Liverpoolban; Comenius nevelési tervei 1646-ban; felnőttoktatási mozgalom az 1890-es években; a XVIII. századi public schoolok; a középiskolai vizsgák történetéből; az iskolai biológiatanítás történetéből; az 1862. évi oktatási törvény stb. A tanulmányok mellett a folyóirat közöl könyvismertetéseket is (nemcsak az angol nyelvterületről, hanem más országokból is) és rendszeresen közli az angol Neveléstörténeti Társaság híreit, közleményeit.

Bár a folyóirat angliai neveléstörténeti folyóiratként jelenik meg, nemzetközi jelentőségű kiadványról van szó. Ez nemcsak abban nyilvánul meg, hogy a szerkesztő bizottságot kiegészíti egy nemzetközi testület, amelyben külföldi szakemberek mint „a szerkesztő bizottság levelező tagjai” vesznek részt, s a folyóiratnak külföldi szerzői is vannak, hanem

¹ Vö. *Vág Ottó*: Neveléstörténeti időszakos kiadványok. Magyar Pedagógia, 1978/3–4.

² Ismertetésünk a következő számok alapján készült: 1977/3, 1978/2, 1978/3, 1979/1, 1979/2.

mindenekelőtt abban, hogy ez a neveléstörténeti periódika a szakemberek által nemzetközileg elismert kiadvány. A folyóirat nemzetközi jellegét egyébként jól példázza az 1978/3. szám, amely teljes egészében az amerikai neveléstörténészek új törekvéseivel és eredményeivel foglalkozik. E számot „vendégszerkesztő”-ként Carl F. Kaestle állította össze. A szerző az amerikai történeti kutatásban érvényesülő új szemléletmóddal³ foglalkoznak, s ennek szellemében új interpretációt adnak az amerikai neveléstörténet számos problémájával kapcsolatban.

A *History of Education* rangos neveléstörténeti folyóirat. Joggal tarthat számot a neveléstörténet iránt érdeklődő olvasók figyelmére.

INFORMATIONEN ZUR ENZIEHUNGS-
UND BILDUNGSHISTORISCHEN FORSCHUNG
(NSZK)

Az *Informationen zur Erziehungs- und Bildungshistorischen Forschung* (Nevelés- és művelődéstörténeti kutatási információk) az NSZK-ban működő Német Neveléstudományi Társaság Történeti Bizottságának (Historische Kommission der Deutschen Gesellschaft für Erziehungswissenschaft) kiadványa. Évenként mintegy két-három füzet jelenik meg változó (mintegy 2–300 lapnyi) terjedelemben. Ez ideig 11 füzet látott napvilágot. Szerkesztője *Manfred Heinemann*.⁴

Ez a nyugatnémet kiadvány, amely inkább a rövidítésként alkalmazott *IZEBF* jelzéssel vált ismertté, igen sokoldalú tájékoztatást nyújt a szakemberek számára. Nem szokványos folyóiratról, hanem kimondottan információs kiadványról van szó, amelynek mindenkor struktúrája a rendelkezésre álló információs anyag jellegétől függ. Ez azt jelenti, hogy az egyes füzetek mindenkor rugalmasan alkalmazkodnak az éppen időszerű tájékoztatás szükségleteihez.

A kiadványban megtalálhatjuk azokat a rovatokat, amelyek a neveléstörténeti folyóiratokban szokásosak. Minden füzet közöl néhány tanulmányt. Ezek NSZK-beli szerzők munkái. Nagyobb számban jelennek meg könyvismertetések neveléstörténeti munkákról. Ezek túlnyomó többsége NSZK-beli kiadóknál jelent meg, de található a recenzált könyvek között néhány külföldön megjelent német vonatkozású munka is. A recenziók szerzői több esetben külföldi szakemberek.

Miután az *IZEBF* az ún. Történeti Bizottság kiadványa, jelentős helyet foglalnak el a bizottság tevékenységével kapcsolatos tudnivalók. A Történeti Bizottság lényegében az NSZK-ban működő Neveléstudományi Társaság neveléstörténeti szekciója, amelynek 1978-ban 84 teljes jogú, 61 ún. társult tagja és 82 ún. érdeklődő tagja volt, a közreműködők összlétszáma tehát 227 fő. E létszámon belül 24 külföldi szakember is található (összesen 11 országból). Az *IZEBF* lényegében ennek a neveléstörténész gárdának a tevékenységéről igyekszik számot adni. Ennek eszközei a kutatási beszámolók és a kutatói bibliográfiák. Előbbiek egy kétoldalas formanyomtatvány segítségével készülnek, s a

³Vö. *Vág Ottó*: A Nemzetközi Neveléstörténeti Állandó Konferencia alapító ülészsaka. Magyar Pedagógia, 1980/4.

⁴Ismeretetésünk a következő füzetek alapján készült: 9 (1978), 10 (1978), 11 (1979).

kiadvány ezek másolatát közli. A bibliográfiák segítséget nyújtanak ahhoz, hogy megismerkedhessünk az egyes kutatók munkásságával.

Az *IZEBF* jó példa arra, hogy egyszerű technikával is közre lehet adni, tartalmas információkat tartalmazó kiadványt. E füzetek mindenekelőtt NSZK-beli használatra készülnek, de nem érdektelenek a külföldi szakemberek számára sem.

HISTOIRE DE L'ÉDUCATION (Franciaország)

Az *Histoire de l'Éducation* (Neveléstörténet) című folyóirat 1978-ban indult. Kiadója az I. N. R. P. (= Institut National de Recherche Pédagogique), a francia Nemzeti Pedagógiai Kutatóintézet történeti, dokumentációs és összehasonlító osztálya. A folyóirat az említett osztály keretében működő Neveléstörténeti Szolgálat (Service d'histoire de l'éducation) szerkesztésében jelenik meg, szerkesztője *Pierre Caspard*. Évenként 4 füzet lát napvilágot.⁵

A nem nagy múltra visszatekintő folyóirat, mindenekelőtt a franciaországi nevelés történetével kapcsolatos tanulmányokat közöl. Gazdag a recenziós rovata, ebben kisebb számban vannak részletező könyvbírálatok, nagyobb számban rövid könyvismertetések, nemcsak kimondottan neveléstörténeti munkákról, hanem neveléstörténeti érdekű általános pedagógiai könyvekről is. Az ismertetett külföldi munkák is Franciaország neveléstörténetére vonatkoznak.

Figyelemre méltó tevékenységet végez a folyóirat, a neveléstörténeti bibliográfiai szolgáltatások terén. 1979-ben kezdték meg az éves francia neveléstörténeti bibliográfiák közlését az 1976. év anyagával (*Willem Frijhoff* összeállításában). E bibliográfia francia jellege abban jut kifejezésre, hogy felöleli a francia nyelvterületre vonatkozó neveléstörténeti irodalmat függetlenül attól, hogy az adott munka francia vagy más nyelven, Franciaországban vagy más országban jelenik meg. (Figyelmük a magyar neveléstörténeti irodalomra is kiterjed.) E kurrens neveléstörténeti bibliográfián kívül, a folyóirat közread tematikus bibliográfiákat is.

Az *Histoire de l'Éducation* instruktív kiadvány, mindenekelőtt a francia neveléstörténet iránt érdeklődő olvasók számára.

MITTEILUNGEN UND MATERIALIEN DER ARBEITSGRUPPE PÄDAGOGISCHES MUSEUM (Nyugat-Berlin)

Az említett kiadvány, amelyet általában *M. und M. Pädagogisches Museum* (a Pedagógiai Múzeum Munkacsoport közleményei és anyagai) néven emlegetnek, 1977 óta jelenik meg, rendszertelenül, évenként több füzetben. 1979 végéig kilenc füzet látott napvilágot, 100–200 oldalnyi terjedelemben.⁶ A kiadványokat a Nyugat-Berlinben

⁵ Ismertetésünk a következő számok alapján készült: 1978/1, 1979/4 (különszám), 1979/5.

⁶ Ismertetésünk a következő számok alapján készült: 3/4 (1978), 6/7 (1979), 8/9 (1979).

működő és a címben is megjelölt munkaközösség adja közre. A „pedagógiai múzeum” megjelölés ez esetben nem egy intézményt jelöl, hanem egy olyan munkacsoportot, amely a pedagógiához kapcsolódó múzeumi tevékenység, elméleti és gyakorlati központjává kíván lenni. Pedagógia és múzeum kapcsolata azonban itt kettős értelemben szerepel: egyrészt a neveléstudományhoz, mindenképp a neveléstörténethez kapcsolódó múzeumi tevékenységről van szó, másrészt viszont a múzeumok pedagógiai (tehát nevelő) jellegű tevékenységéről. Ez azt jelenti, hogy azok az iskolai, iskolatörténeti stb. múzeumok, amelyek e munkacsoporthoz kapcsolódnak, neveléstörténeti kutatóhelyekké is válnak, az egyéb profilú múzeumok tevékenységében pedig, legalábbis egyes szerzők, a tanulók „történeti szocializálásának” eszközét látják.

A kiadvány szerkesztője *Christa Kersting*, akit a tíz egynéhány tagú munkacsoport támogat (ők különböző nyugat-berlini munkahelyeken dolgoznak). A munkacsoport tevékenysége persze nem korlátozódik Nyugat-Berlinre. Hivatalosan is mint a nyugat-németországi Német Neveléstudományi Társaság Történeti Bizottságának munkacsoportja működik, munkájában számos kutató vesz részt az NSZK területéről, de kapcsolódnak tevékenységükhöz egyes külföldi kutatók is. Úgy tűnik, hogy a munkacsoport életében jelentős szerepet töltenek be az általuk szervezett konferenciák, s a kiadvány jelentős részben e konferenciák előadásait közli. A füzetek – egyszerű kiállításuk ellenére – értékes fotodokumentációt is közölnek.

Az M. und M. Päd. Museum számot tarthat a neveléstörténészek érdeklődésére.

*

Négy, jellegükben meglehetősen különböző külföldi neveléstörténeti folyóiratot ismertettünk. Ezek is, akárcsak a többi – részben a magyar olvasó által jobban ismert – külföldi neveléstörténeti folyóirat, a neveléstörténészek számára fontos információs forrásul szolgálhatnak.

Vág Ottó